

GLOBAL MAKONDA AXBOROTLASHUVNING TA'LIM-TARBIYA TIZIMIGA TA'SIRI

Sadikova Roza Ismailovna

Katta o'qituvchi Toshkent to'qimachilik va engil sanoat instituti
Roza.sodykova@mail.ru +998974002739

Annatsiya: Maqolada globallasuv jarayonining ta'lim tizimiga ta'siri axborotlashtirishning ta'lim tizimidagi o'rni ko'rib chiqiladi.

Kalit so'zlar: Insoniyat, tarix, globallasuv, ta'lim, axborot jamiyati, taraqqiyot, fan, madaniyat, tarbiya.

THE EFFECT OF INFORMATION ON THE EDUCATION SYSTEM IN THE GLOBAL SPACE

Abstract: The impact of the globalization process on the educational system, the role of information in the educational system is considered in the article.

Key words: Humanity, history, globalization, education, information society, development, science, culture, education.

Insoniyatning XXI asrga va o'z tarixiy taraqqiyotining yangi ming yilligiga qadam qo'yishi ijtimoiy bilishda qisqa va qamrovli qilib «globalizatsiya» deb nomlangan mutlaqo yangi ijtimoiy vaziyat bilan bog'liq. Globalizatsiya - bu jamiyat taraqqiyotining agrar (birinchi to'lqin) va sanoat (ikkinchi to'lqin) bosqichlari o'rni egallagan uchinchi to'lqin sivilizatsiyasidir (D.Bell, E.Toftler, S.Xantington). Globalizatsiya, hozirgi zamon postindustrial axborot jamiyati sharoitlarida fan-texnika taraqqiyotiga bugungi kunda jamiyat ekologiya, iqtisod, siyosat, mafkura orqali kuchli ta'sir ko'rsatmoqda, zotan, ular mazkur taraqqiyotni jadallashtirishi, unga rag'bat berishi yoki, aksincha, uni sustlashtirishi mumkin. Globallasayotgan dunyo ziddiyatlarining kompleksi YuNESKO taqdim etgan XXI asr uchun ta'lim bo'yicha xalqaro komissiyaning «Ta'lim berkitilgan xazina» deb nomlangan ma'ruzasida quyidagicha ifodalangan: - universal va individual o'rtasidagi ziddiyat; - an'ana va zamonaviy tendensiyalar o'rtasidagi ziddiyat; - uzoq va qisqa muddatli vazifalar o'rtasidagi ziddiyat; - raqobat zaruriyati va imkoniyatlar tengligiga intilish zaruriyati o'rtasidagi ziddiyat; - bilimlarning rivoji va ularni inson tomonidan o'zlashtirish imkoniyatlari o'rtasidagi ziddiyat; - ma'naviy va moddiy dunyo o'rtasidagi ziddiyat[1,58-59 b].

Yuqorida yorqin ifodalangan ijtimoiy talab mavjudligiga qaramasdan jahon ta'lim tizimi nufuzli olimlar fikricha hozirda ta'limning hajmi va sifatiga tobora oshib borayotgan ehtiyojni qondirish holatida emas. Hozirgi zamon kompyuterlashtirilgan, axborot jamiyati o'zining asosiy resursi: butun kishilik jamiyati uchun ulkan qimmatga ega bo'lgan ob'ektiv, sermazmun axborotga asoslanadi. Kompyuter inqilobi negizida axborot jamiyatining vujudga kelishi inson va texnika nisbatini tubdan o'zgartiradi, inson ishlab chiqarishni tashkil etish va boshqarishni tartibga soluvchi, o'ziga xos menejer vazifasini bajaradi. Axborot hozirgi zamon axborot jamiyatining asosiy ijtimoiy manbasi, bosh ijtimoiy boyligidir. Bu tushuncha kibernetika, genetika, informatika singari muayyan fanlarda, shuningdek, ilmiy bilish va ijod

epistemologiyasida keng qo'llanadi. Axborot ilmiy tushunchasi o'zida u yoki bu axborotni tashuvchi xabarning mazmun jihatidan farq qiladi va uning son jihatini oladi. Axborotning soni tushunchasiga fanda «xabarda aytilgan hodisaning ehtimolligi darajasiga teskari proporsional kattalik» deb ta'rif berilgan. Hodisaning ehtimolligi darajasi qancha yuqori bo'lsa, xabarda uning sodir bo'lishi haqida axborot shuncha kam bo'ladi va aksincha.

Axborot umumilmiy tushunchasi dunyo moddiy birligining muhim jihatini - hodisalarning axborotga boyligini namoyon etadi. Bu ilgari mutlaqo har xil bo'lib tuyulgan jarayonlar: texnik aloqa kanallari orqali xabarlarini uzatish, asab sistemasining faoliyati, kompyuterlarning ishlashi, boshqaruv jarayonlari va hokazolarga yagona nuqtai nazardan qarash imkonini beradi. Bularning barchasi axborotni uzatish, saqlash va qayta ishlash jarayonlari bilan bog'liq.

Kibernetika asoschisi matematik N.Viner «Kibernetika va jamiyat» deb nomlangan mashhur asarida: «Axborot - bu biz tashqi olamga moslashish va o'z tafakkurimizni unga moslashtirish jarayonida mazkur olamdan oladigan mazmunning ifodasidir» [2,121 b], -deb qayd etadi. Binobarin, axborot - bu voqelik hodisalarining rang-barangligini aks ettiruvchi tizimning maqsadlariga muvofiq ravishda va mazkur maqsadlarni amalga oshirish uchun zarur yo'sinda ifoda etish demakdir. Axborot aks ettirishning mustaqillik, faollik, maqsadga muvofiqlik, tanlash, tartibga solish va funkcionallik singari jihatlari bilan bog'liq. Hozirgi zamon ijtimoiy hayotida axborotning qimmatini shundaki, u moddiy ishlab chiqarishni oshirish, transformatsiya qilish, o'zgartirish, modernizatsiya qilish, shuningdek boshqaruv va menejment, amaliyot, siyosat va ma'naviy-madaniyat sohalarida maqbul qarorlar qabul qilish imkonini beradi. Hozirgi zamon postindustrial jamiyatida axborot - bu insoniyatning iste'mol qilishda kamaymaydigan, balki ko'payib boradigan strategik resursidir.

Xulosa qilib aytsak, axborot jamiyati va uning tarkibiy elementlari o'ta murakkab jo'shqin ijtimoiy tizimlardir. Tizimning yaxlitligini, uning sifat jihatidan aniqligini saqlash, uning faoliyat ko'rsatishi va rivojlanishini ta'minlashni axborot jarayonlarisiz tasavvur qilib bo'lmaydi. Tizim qancha murakkab, ko'p komponentli va ko'p aloqali bo'lsa, ijtimoiy boshqarishda foydalaniladigan axborot oqimlarining hajmi ham shuncha katta va xilma-xil bo'ladi. Jamiyat taraqqiyoti yakuniy hisobda uning moddiy-texnikaviy, energetik va axborot ta'minotiga bog'liqdir.

Axborot odamlar, ijtimoiy guruhlarning o'zaro aloqa bog'lashiga yordam beradi, fan, madaniyat va ta'lim saviyasini ko'taradi, ma'naviyatning o'sishiga, ma'naviyat va demokratiyaning ustuvorligini ta'minlashga ko'maklashadi. Bunday jarayonda ta'lim shaxsni o'rtalashtirishga emas, balki jahonda o'z milliy an'ana va qadriyatlarining sohibi va representi bo'lgan dunyoning erkin fuqarosini shakllantirishga qaratilishi lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Dyupon I.A. Международные интеграционные процессы в образовании. -SP-b. : 2008. -S. 58-59.
2. Viner N. Kibernetika i obщество. -M.: 1958. S.121